

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและสภาพของปัญหา

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติประเภทหนึ่ง ที่มีสายสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของประชากรทั่วโลกมาแต่ดึกดำบรรพ์ จนไม่อาจแยกออกจากกันได้ เนื่องจากป่าไม้ได้ให้ประโยชน์แก่มนุษยชาติทั้งทางตรงและทางอ้อมหลายประการ ซึ่งประโยชน์ทางตรงนั้น ได้แก่ ด้วไม้ เชื้อเพลิง วัตถุเคมี อาหาร ยารักษาโรค เส้นใย ชัน น้ำมัน และยางไม้ ฝาดฟอกหนังและสี และอาหารสัตว์ ฯลฯ ส่วนประโยชน์ทางอ้อม ได้แก่ ทำให้ฝนตกเพิ่มขึ้น และทำให้มีความชุ่มชื้นในอากาศสม่ำเสมอ ทำให้อากาศไม่ร้อนจัดและหนาวจัด บรรเทาความรุนแรงของลมพายุ ป้องกันการพังทลายของดิน บรรเทาอุทกภัย ทำให้มีน้ำไหลอยู่เสมอดลอดปี เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของมนุษย์ ฯลฯ โดยเฉพาะสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมเกษตรกรรมมาแต่ดั้งเดิม มีรูปแบบการเกษตรแบบผสมผสาน คือ มีกิจกรรมปลูกพืชหลายชนิด รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์และประมง ไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาปราบศัตรูพืชแต่อย่างใด เป็นการเกษตรที่เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้ ลงทุนน้อย ได้ผลผลิตพอกินพอใช้ เหลือขาย ไม่มีหนี้สิน ไม่มีทุกข์ สุขภาพอนามัยสมบูรณ์ แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ นับเป็นชีวิตที่เรียบง่ายและมีความสุข

ตามสมควร² แม้ป่าไม้จะเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของประชาชนชาวไทย แต่สังคมไทยดั้งเดิมก็มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติคงอยู่ในขอบเขตจำกัดเพียงเพื่อการยังชีพ ไม่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้อย่างสิ้นเปลืองเท่าใดนัก

แต่จากระบบพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างสิ้นเปลือง ซึ่งมีผลทำให้ทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทเสื่อมโทรม นำไปสู่ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้นตามลำดับ และทรัพยากรธรรมชาติได้เปลี่ยนสภาพจากปัจจัยเกื้อหนุน ไปเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป ดังจะเห็นได้จาก

ทรัพยากรที่ดิน มีความเสื่อมโทรมและมีการใช้ประโยชน์ไม่ถูกต้องและเหมาะสมกับคุณภาพของดิน โดยจากการสำรวจของกรมพัฒนาที่ดินพบว่าการปลูกข้าวในพื้นที่ดินไม่เหมาะสมประมาณ 13.5 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.0 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวทั้งหมด มีการปลูกพืชไร่ในพื้นที่ดินที่ไม่เหมาะสม 14.6 ล้านไร่ และปลูกไม้ยืนต้นในพื้นที่ดินที่ไม่เหมาะสม 1.7 ล้านไร่ ในขณะที่เดียวกันพื้นที่โครงการเกษตรที่มีอยู่เดิมนั้น ขาดการบำรุงรักษาอย่างถูกวิธีและการใช้ก็ยังไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ก่อให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในหลาย ๆ พื้นที่ทั่วประเทศ ประมาณ 107 ล้านไร่ นอกจากนั้น ยังมีที่ดินที่เป็นปัญหาต่อการทำการเกษตรอีกประมาณ 182 ล้านไร่ ได้แก่ ดินเปรี้ยวจัด ดินเค็ม ดินอินทรีย์ (พรุ) ดินทรายจัด ดินตื้น และดินบนภูเขา และปัจจุบันก็ได้มีการนำพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความสมบูรณ์ โดยเฉพาะพื้นที่ในเขตชลประทาน ซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูกไปใช้ในกิจกรรมอื่นเป็นจำนวนมาก เช่น สร้างที่อยู่อาศัย สนามกอล์ฟ โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

ทรัพยากรป่าไม้ มีความเสื่อมโทรมและถูกบุกรุกทำลายไปเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากพื้นที่ป่าของประเทศลดลงเหลือน้อยกว่า 90 ล้านไร่ หรือต่ำกว่าร้อยละ

²กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, "รายงานผลการพิจารณา ศึกษาผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมต่อทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพชีวิต, 2537," หน้า 24.

26 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ ทั้งนี้ เนื่องจากความต้องการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูก และอื่น ๆ เพิ่มขึ้นตามจำนวนของประชากรของประเทศที่เพิ่มขึ้น แต่การบริหารและจัดการยังตามไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว³

ประกอบกับการขยายตัวของประชากรที่ขาดการควบคุมอย่างถูกต้อง ได้ก่อให้เกิดการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้กันอย่างสิ้นเปลือง จนกลายเป็นปรากฏการณ์ในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ดังที่เราจะพบเห็นได้จากกรณีการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าเพื่อนำเอาไม้มาใช้เป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตภาคอุตสาหกรรม หรือในกรณีบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อใช้เป็นที่ทำกิน เป็นต้น

การบุกรุกพื้นที่ป่า และการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าที่เป็นปัญหาเรื้อรังมานาน เช่นนี้ เราอาจจำแนกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

ก. ปรากฏการณ์การบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าโดยประชาชน ซึ่งอาศัยการยังชีพด้วยการเก็บของป่าหรือเพื่อต้องการพื้นที่ป่าทำกิน ดังเช่น

กรณีราษฎรบริเวณเขื่อนป่าแดง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ประมาณ 20,000 ครอบครัว บุกรุกพื้นที่สาธารณประโยชน์ประมาณ 6,000 ไร่ ซึ่งทางภาคราชการทหารใช้ประโยชน์อยู่ จนทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เหตุเกิดในช่วงเดือนกันยายน 2537 ขณะนี้ก็ยังไม่มีทางหาข้อยุติปัญหาที่เกิดขึ้นได้ หรือกรณีราษฎรกิ่งอำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 949 ครอบครัว บุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งปัจจุบันทางราชการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ผลักดันให้ราษฎรทั้งหมดอพยพไปอยู่ที่โครงการหมู่บ้านป่าไม้ 4 โครงการ คือ สีขั้ด 1 สีขั้ด 2 สาวเฮ้ 1 และสาวเฮ้ 2 แต่โครงการดังกล่าวก็ไม่อาจตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เกิดการรวมกลุ่มต่อต้านเรื่อยมา และได้ชุมนุมประท้วงครั้งล่าสุด (ครั้งที่ 3) เมื่อ 12 ถึง 16 กันยายน 2537 ที่หน้าทำเนียบรัฐบาล โดยเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อจะขอกลับไปอยู่และทำกินที่เดิมคือ

³ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร, 2534), หน้า 207-208.

ในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนดังกล่าว ขณะนี้ยังไม่อาจยุติปัญหาที่เกิดขึ้นได้เช่นกัน แต่ในขณะที่เดียวกันเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ได้จับกุมผู้บุกรุกไปดำเนินคดีถึง 17 ราย⁴ และกรณีราษฎร 14 หมู่บ้าน ในอำเภอสิชล จังหวัดขอนแก่น บุกรุกเขตอุทยานแห่งชาติดงลาน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2531 รัฐได้อพยพราษฎรดังกล่าวไปอยู่และทำกินในที่โครงการจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ราษฎรผู้ยากไร้ในที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมหรือคอก. แต่เนื่องจากได้มีราษฎรบางส่วนฉวยโอกาสเข้าไปจับจองพื้นที่ป่าสงวนฯ เสื่อมโทรมดังกล่าวก่อน ทำให้ราษฎรจำนวนมากที่รัฐได้อพยพออกจากเขตอุทยานแห่งชาติดงลาน ไร่ที่อยู่และไร่ที่ทำกิน การแก้ไขปัญหของรัฐบาลเป็นไปอย่างไรประสิทธิภาพราษฎรจาก 14 หมู่บ้าน กว่า 10,000 คน ได้รวมตัวกันปิดถนนสายชุมแพ-เลย และบุกเข้าโค่นไม้สักและกระโดนยักษ์กว่า 400 ต้น ในเขตอุทยานแห่งชาติดงลาน แต่ในที่สุดเจ้าหน้าที่ของรัฐกับราษฎรดังกล่าวตกลงกันได้ โดยภาครัฐจัดหาที่ทำกินให้ใหม่และออกเอกสารสิทธิ สปก.4-01 ให้ราษฎร ภายใน 1 เดือน และจ่ายเงินค่าชดเชยค่าเสียหายที่ให้ราษฎรอพยพออกจากเขตอุทยานแห่งชาติดงลาน เหตุเกิดเมื่อวันที่ 14-20 มีนาคม พ.ศ.2536 กรมป่าไม้ยังคงยืนยันที่จะดำเนินคดีกับผู้บุกรุกทำลายทรัพย์สินของทางราชการข้างต้นนี้ตามกฎหมายต่อไป⁵ ฯลฯ

ข. ปราบปรามการบุกรุกพื้นที่ป่าและลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอันเป็นผลพวงมาจากการที่รัฐได้ให้สัมปทานการทำไม้แก่กลุ่มนักลงทุนตามกฎหมาย เช่น กรณีความขัดแย้งเรื่องสัมปทานป่าที่บ้านแสงภา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเปือย ป่าภูชี้ฟ้า และภูเรือ รัฐให้สัมปทานการทำไม้ในเขตป่าสงวนดังกล่าวแก่โรงเลื่อย แต่ราษฎรบ้านแสงภาได้ต่อต้านโรงเลื่อยผู้ได้รับสัมปทาน เพราะต้องการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร นับว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับนายทุน จนกระทั่ง

⁴ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (กรมป่าไม้), "สรุปการชุมนุมประท้วงของราษฎรกิ่งอำเภอท่าตะเียบ จังหวัดระยอง," 30 พฤศจิกายน 2538, หน้า 1-5.

⁵ "17 พื้นที่ป่าวุ่น หลังยกเลิกโครงการ คอก.", มูลนิธิโลกสีเขียว สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2537 : 100.

ชาวบ้านราษฎรได้รวมตัวกันเดินขบวนไปร้องเรียนที่ทำเนียบรัฐบาล ในที่สุดรัฐก็ได้ยอมยกเลิกสัมปทานไม้ในเขตป่าสงวนดังกล่าว⁶ โดยเฉพาะในบางพื้นที่ซึ่งอยู่ห่างไกลจากชุมชน บริเวณพื้นที่ป่ากว้างขวางอันเป็นอุปสรรคต่อการติดตามตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อดำเนินการแก่ผู้ตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งกลุ่มนายทุนเหล่านี้มักจะบุกรุกและตัดไม้ที่อยู่นอกเขตพื้นที่สัมปทาน และใช้กลวิธีการอำพรางการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้วยวิธีการอันแยบยล โดยใช้วิธีจ้างวานให้ประชาชนเป็นผู้ตัดทำลาย และนำไม้ที่ตัดจากพื้นที่นอกเขตสัมปทานมาผสมผสานเข้ากับไม้ในเขตสัมปทาน

ค. ปราบปรามการฉ้อโกงที่นายทุนได้จ้างวานประชาชนผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ บุกรุกแผ้วถางและตัดไม้ทำลายป่า อาทิเช่น กรณีที่นายทุนให้ประชาชนบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติห้วยลาน และเขตป่าสงวนแห่งชาติ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา จำนวนกว่า 100,000 ไร่ พร้อมทั้งลักลอบตัดไม้จำนวนมาก ซึ่งเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2537 เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมผู้ต้องหาได้ 2 คน ให้การว่ารับจ้างตัดให้นายทุน⁷ หรือกรณีเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2538 เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และอาสาสมัครรักษาดินแดนได้จับกุมราษฎรผู้บุกรุกเข้าไปบุดงเขามหาชัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาหลวง ตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พร้อมตัดไม้ทำลายป่า ได้ผู้ต้องหาซึ่งรับจ้างนายทุนอิทธิพลในพื้นที่จำนวน 5 คน พร้อมรถของกลาง⁸ และกรณีเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2539 เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนอำเภอน้ำป่าด จังหวัดอุตรดิตถ์ สืบทราบจากชาวบ้านว่าที่บริเวณพื้นที่ปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติหรือภูกระดึง ตำบลท่าแฝก อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีนายทุนอิทธิพลลักลอบตัดไม้สักทองจำนวนมาก จึงออกตรวจพบไม้สักทองกว่า

⁶มงคล คำานานินทร์ และคณะ, ป่าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนา เล่ม 3 ป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536), หน้า 193-194.

⁷"ขอลุยชนผู้ทำลายป่าสงวน," เดลินิวส์ (13 ธันวาคม 2537) : 1.

⁸"ยันคดีรุกป่าเขาหลวงต้องปิดป่าถาวร," เดลินิวส์ (21 มกราคม 2539)

: 16.

100 ต้น ถูกตัดโค่น อายุต้นสักระหว่าง 60-100 ปี ขนาด 4-6 คนโอบ และ
ในที่เกิดเหตุคงพบแต่ซ้าง 2 เชือก พร้อมกรวยซ้าง อ้างว่าตนเพียงแต่รับซ้างซักลากไม้
จากนายทุน⁹ เท่านั้น ฯลฯ

ต่อกรณีของปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น รัฐได้พยายามเร่งรัดดำเนินการแก้ไข
ปัญหาที่เกิดขึ้นเสมอมา ดังจะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม
2520 เรื่องการป้องกันแก้ไขการบุกรุกทำลายป่าไม้ของชาติ กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ
ดำเนินการแก่ผู้บุกรุกพื้นที่ป่าและผู้ตัดไม้ทำลายป่าโดยเคร่งครัด¹⁰ ทั้งนี้ โดยอาศัย
มาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติ
ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และ
พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เป็นต้น ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายในเชิงปราบปราม
(Deterrence) ก่อนข้างรุนแรง¹¹ โดยการลงโทษจำคุกหนึ่งปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่
ห้าพันบาทถึงสองแสนบาทแก่ผู้ทำไม้ หรือเจาะหรือลับ หรือเผา หรือทำอันตรายด้วย
ประการใด ๆ แก่ไม้หวงห้ามโดยไม้ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ มาตรา 11
มาตรา 73 หรือลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับแก่
ผู้ที่กันสร้าง แฉ้วดาง หรือเผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่า
หรือเข้ายึดถือครอบครองป่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่นตามพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ มาตรา 54
มาตรา 72 ตริ วรรคแรก หรือหากผู้กระทำการกันสร้าง แฉ้วดาง หรือเผาป่า หรือ

⁹"โค่นพินาศสักทอง 100 ปี เขตอุตสาหกรรมป่าไม้," มติชน (22 มกราคม
2539) : 10.

¹⁰สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, "มติคณะรัฐมนตรี ที่ สร.0202/22012
เรื่อง การป้องกันแก้ไขการบุกรุกทำลายป่าไม้ของชาติ," 20 ตุลาคม 2520.

¹¹อำนาจ เจริญศิลป์, โลกและการอนุรักษ์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
โอเดียนสโตร์, 2528), หน้า 128. ; นิยม ติวตานนท์, "กฎหมายเกี่ยวกับที่ดินและ
ป่าไม้ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน," ในเอกสารสำหรับคณะกรรมการของรัฐสภา,
สมุดปกขาว ฉบับที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : มาสเตอร์เพรสการพิมพ์, 2534), หน้า 45.

กระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่าหรือเข้ายึดถือครอบครองป่าเพื่อตนเอง หรือผู้อื่นเกินกว่าใช้สอยป่าไว้ ผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้น โดยมีโทษจำคุกตั้งแต่สองปี ถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท ตามมาตรา 54 มาตรา 72 ตรี วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้^๑ และนอกจากนี้หากผู้ใดยึดถือครอบครองทำประโยชน์ หรืออยู่อาศัยในที่ดิน ก่นสร้าง แคว้งถาง เผาป่า ทำไม้ เก็บหาของป่า หรือกระทำด้วย ประการใด ๆ อันเป็นการเสื่อมเสียแก่สภาพป่าสงวนแห่งชาติ มีโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือน ถึงห้าปี และปรับตั้งแต่ห้าพันถึงห้าหมื่นบาท ตามมาตรา 14 มาตรา 31 วรรคแรก แห่ง พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 และถ้าผู้กระทำการเข้ายึดถือครอบครอง ทำประโยชน์ หรืออยู่อาศัยในที่ดิน ก่นสร้าง แคว้งถาง ทำไม้ เก็บหาของป่า หรือกระทำ ด้วยประการใด ๆ อันเป็นการเสื่อมเสียแก่สภาพป่าสงวนแห่งชาติ ตามมาตรา 14 แห่ง พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติฯ ดังกล่าว กระทำในพื้นที่ป่าสงวนเกินกว่าใช้สอยป่าไว้ หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ไม้หวงห้ามที่กฎหมายป่าสงวนฯ มุ่งควบคุมเป็นพิเศษ เช่น ไม้สัก ไม้ยาง ไม้สนเขา หรือไม้หวงห้าม ประเภท ข. หรือกระทำกับไม้จำนวนมาก หรือรวมปริมาณมากแล้ว ผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้น โดยมีโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึง สิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท ตามมาตรา 14 มาตรา 31 วรรค 2 และวรรค 3 ซึ่งล้วนแต่มีโทษหนักรุนแรงทั้งสิ้น

นอกจากนี้ แม้รัฐบาลจะได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ด้วยวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ที่ว่า ให้มุ่งเน้นพัฒนาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติควบคู่ไปพร้อมกับการ พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ¹² มิใช่มุ่งเน้นแต่การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีได้คำนึงถึง การพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติดังแต่ก่อน ตามที่ได้ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4-6 ดังกล่าวมาแล้ว และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 นี้ ได้กำหนด

¹²สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนัก นายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ส่วนที่ 1 ข้อ 5, 20 ตุลาคม 2534.

นโยบายและมาตรการให้มีการปรับปรุงกฎหมายให้มีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกและการตัดไม้ทำลายป่าให้มากขึ้น โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ไว้ว่าจะอนุรักษ์พื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้ได้ร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ เร่งปฏิรูปที่ดินพื้นที่ 30 ล้านไร่ ให้เสร็จภายใน 7 ปี และเร่งการออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศภายในระยะเวลา 20 ปี อีกทั้งอนุรักษ์แหล่งปะการังในอุทยานแห่งชาติทางทะเลทุกแห่งให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์¹³ แล้วก็ตาม

แต่จากสถิติของกรมป่าไม้ที่แสดงถึงการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ในแต่ละปีคือ พ.ศ. 2504 มีพื้นที่ป่าเหลืออยู่ 171,017,812.5 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 53.33 ของเนื้อที่ประเทศ รั้นปี พ.ศ.2536 จากการสำรวจของดาวเทียมแลนดแซท พบว่า มีพื้นที่ป่าเหลืออยู่เพียง 83,450,623 ล้านไร่ คิดเป็นพื้นที่ป่าเหลืออยู่ร้อยละ 26.02 ของเนื้อที่ประเทศ จะเห็นได้ว่าในช่วงระยะเวลา 32 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2504-2536 ป่าไม้ของประเทศได้ถูกทำลายไปแล้วถึง 87,467,189.5 ล้านไร่ หรือเฉลี่ยแล้วป่าไม้ถูกทำลายปีละ 2,736,474.67 ล้านไร่¹⁴ ประกอบกับการจับกุมหรือฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้บุกรุกพื้นที่ป่าและลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ก็ยังมีอยู่อย่างมากตลอดมา ดังจะเห็นได้จากตัวเลขสถิติการจับกุมปราบปรามของกรมป่าไม้ ปี พ.ศ.2532 จับกุมได้ 17,102 ราย ผู้ต้องหาจำนวน 10,198 คน ปริมาตรไม้ 26,875.14 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ.2533 จับกุมได้ 18,095 ราย ผู้ต้องหา 10,130 คน ปริมาตรไม้ 14,074.35 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ.2534 จับกุมได้ 10,076 ราย ผู้ต้องหา 7,087 คน ปริมาตรไม้ 10,377.45 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ.2535 จับกุมได้ 12,185 ราย ผู้ต้องหา 5,237 คน ปริมาตรไม้ 14,216.60 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ.2536 จับกุมได้ 10,399 ราย ผู้ต้องหา 9,880 คน ปริมาตรไม้ 11,008.00 ลูกบาศก์เมตร และปี พ.ศ.2537 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 9 ธันวาคม พ.ศ.2537 จับกุมได้ 12,192

¹³ เรื่องเดียวกัน, ส่วนที่ 1 ข้อ 4.

¹⁴ ธงชัย จารุพัฒน์, การใช้ภาพถ่ายจากดาวเทียม LANDSAT-5 (TM) (กรุงเทพมหานคร : นักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้, 2537), หน้า 119-120.

รายผู้ต้องหา 5,380 คน ปริมาตรไม้ 11,394.51 ลูกบาศก์เมตร¹⁵ ย่อมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่ามาตรการทางอาญา ซึ่งเป็นมาตรการในเชิงปราบปราม ยังไม่อาจระงับและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ทั้งนี้ เนื่องจากมาตรการทางอาญาที่บังคับใช้ยังไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุกก็ดี หรือโทษปรับก็ดี เป็นมาตรการเชิงปราบปราม (Deterrence) ที่มองย้อนถึงพฤติกรรมของผู้กระทำผิดในอดีต เพื่อนำมาลงโทษตอบแทนความผิดที่ได้กระทำไปแล้วเท่านั้น มิใช่มาตรการเชิงป้องกัน (Prevention) ปัญหาอย่างต่อเนื่องและครบวงจรแก่ผู้กระทำผิดนั่นเอง ประกอบกับมาตรการลงโทษด้วยวิธีการดังกล่าว มิอาจกีดกันหรือหยุดยั้งพฤติกรรม การกระทำผิดของผู้กระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าใดนัก โดยเฉพาะผู้กระทำผิดซ้ำ หรือกระทำผิดติดนิสัย ด้วยเหตุนี้เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุมผู้กระทำผิดและนำมาลงโทษตามกฎหมาย เราก็ยังพบว่าผู้กระทำผิดจะกลับมาบุกรุกพื้นที่ป่าซ้ำ เดิมอีกเรื่อยไป หรือจากกรณีที่พบเห็นกลุ่มนายทุนหรือผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจลักลอบตัดไม้ทำลายป่า โดยใช้เครื่องมือเครื่องจักร เช่น เลื่อยโซ่ยนต์ เลื่อยมือ หรือเลื่อยวงเดือน ฯลฯ ซ้ำแล้วซ้ำอีก แม้ว่าจะต้องเสี่ยงต่อการถูกลงโทษทางอาญาอย่างรุนแรงดังกล่าวมาแล้วก็ตาม

ในปัจจุบัน รัฐจึงได้ปรับเปลี่ยนแนวทางเพื่อรองรับปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ด้วยการมุ่งเน้นกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในลักษณะเชิงป้องกันและแก้ไขปัญหการบุกรุกพื้นที่อันเป็นความผิดทางอาญาที่อาจจะเกิดขึ้นเสียก่อน ดังที่เราจะพบเห็นได้จากแนวนโยบายของรัฐบาลในยุคสมัยต่าง ๆ เช่น มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2520 เรื่อง การป้องกันการแก้ไขการบุกรุกทำลายป่าไม้ของชาติ ด้วยการช่วยเหลือราษฎรที่บุกรุกให้มิที่ทำกินเป็นหลักแหล่งแทนการปล่อยปละละเลยให้เกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นแล้ว จึงใช้มาตรการปราบปรามผู้กระทำผิดภายหลัง แม้กระทั่งในรัฐบาลยุคต่อ ๆ มาก็คงยึดถือดำเนินแนวนโยบายดังกล่าวนี้อย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2536 เรื่องการพิจารณาแก้ไขปัญหเกี่ยวกับที่ดินในเขตป่าไม้

¹⁵ สำนักป้องกันและปราบปราม กรมป่าไม้, "สถิติผลการจับกุมปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับกฎหมายการป่าไม้ ปี 2532-2537," 9 ธันวาคม 2537.

ก็ยังได้กำหนดหลักการ คือ กรณีราษฎรครอบครองทำประโยชน์อยู่ก่อนทางราชการ ประกาศเป็นเขตป่าไม้ และประกาศเขตป่าไม้ดังกล่าวทับที่ดินราษฎรครอบครองอยู่ กระทรวงเกษตรฯ จะเพิกถอนที่ดินส่วนนั้นออกจากเขตป่าไม้และกรณีที่ดินออกเอกสารสิทธิ ตามประมวลกฎหมายที่ดินให้ ถ้าประกาศเขตป่าไม้ไว้แล้วราษฎรบุกรุกในภายหลัง ราษฎร ผู้บุกรุกได้สิทธิก็โดยผ่านกระบวนการปฏิรูปที่ดินเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นแต่เพียง ประการเดียวก็ยังไม่อาจจะรองรับต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด โดยเฉพาะผู้กระทำผิด ที่บุกรุกตัดไม้ทำลายป่า ทั้งป่าบกและป่าชายเลน โดยหวังผลในเชิงเศรษฐกิจแต่เพียง ประการเดียวหรือผู้กระทำผิดซ้ำด้วยเหตุนี้รัฐจึงจำเป็นต้องหาวิธีที่จะได้นำเอามาตรการ ทางกฎหมาย ซึ่งเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งในการรองรับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ ของรัฐ โดยการรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในสังคมมาใช้ควบคู่กันไปกับ แนวนโยบายดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะมาตรการในเชิงป้องกัน อันได้แก่ วิธีการ เพื่อความปลอดภัยในประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น

มาตรการวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 มี 5 ประเภท คือ กักกัน ห้ามเข้าเขตกำหนด เรียกประกันตัวคนคุมตัว ไว้ในสถานพยาบาล และห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง จะแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำ ความผิดโดยการมองไปข้างหน้า พร้อมทั้งหาแนวทางป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดหวนกลับไป กระทำผิดซ้ำอีก โดยการป้องกันเฉพาะ (special prevention) โดยมุ่งถึง ลักษณะหรือสภาพของบุคคล หรือสิ่งของที่เรียกว่า "สภาพที่เป็นอันตราย" ซึ่งอาจทำได้ ด้วยการตัดโอกาสมิให้กระทำผิดอีก (incapacitation) และการปรับปรุงแก้ไข (reformation)¹⁶ ซึ่งในทางปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรมได้นำมาตรการประเภทนี้ มาใช้บังคับแก่ผู้กระทำความผิด หรือผู้ที่อาจจะกระทำความผิดได้ผลเป็นที่น่าพอใจไม่น้อย ดังเช่น คดีซึ่งพนักงานอัยการจังหวัดน่าน โจทก์ฟ้องนายอินแฝง ป่าคำ จำเลย

¹⁶ถาวร พานิชพันธ์, "วิธีการเพื่อความปลอดภัย," (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 5.

คดีหมายเลขแดงที่ 429/2536 ในฐานะทำลาย ทำให้เสื่อมสภาพและทำให้เป็นอันตราย แก่แม่น้ำ ที่ดิน ที่กิน ที่กรวดและที่ทราย อันเป็นทรัพยากรในที่ดิน กรณีจำเลยขุดลอกทราย ในลำน้ำแม่น้ำปัว อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทประชาชนใช้ร่วมกัน มาตรา 1 มาตรา 108 ทวิ ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2515 ข้อ 11¹⁷ และคดีหมายเลขแดงที่ 435/2536 พนักงานอัยการจังหวัดน่าน โจทก์ ฟ้องนายสัมฤทธิ์ มีบุญ จำเลย ขุดลอกทรายในลำน้ำแม่น้ำปัวเช่นกัน ซึ่งนอกจากศาลจังหวัดน่านจะได้ พิพากษา เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2536 ลงโทษจำเลยทั้งสองคดีดังกล่าวตามคำขอของ โจทก์ ตามประมวลกฎหมายที่ดินแล้ว ศาลยังมีคำสั่งห้ามจำเลยทั้งสองคดีดังกล่าว เข้าเขตกำหนดตามคำขอของโจทก์¹⁸ อีกด้วย หรือคดีซึ่งพนักงานอัยการจังหวัดพะเยา โจทก์ฟ้องนายกันยา เสนาคำ จำเลย คดีหมายเลขแดงที่ 1236/2533 ฐานเอาสิ่ง ที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพเจือลงในน้ำซึ่งอยู่ในสระที่จัดไว้เพื่อประชาชนบริโภค กรณี จำเลยมีอาชีพรับจ้างดูดส้วม (อุจจาระ) ได้ขับรถยนต์ดูดส้วมบรรทุกอุจจาระอันเป็นสิ่งที่ น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพต่อประชาชน แล้วนำไปเทเจือลงในสระน้ำซึ่งเป็นสระน้ำ ที่จัดไว้เพื่อให้ประชาชนบ้านบุญประโชชน์ หมู่ที่ 14 ตำบลคอนศรีชุม อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา และประชาชนบ้านใกล้เคียงใช้บริโภคดื่มกินในฤดูทำนาหลายครั้ง จนน้ำ ในสระเป็นสีดำ มีอุจจาระลอยอยู่ทั่ว ส่งกลิ่นเหม็นบริโภคไม่ได้ จึงฟ้องขอให้ลงโทษ และขอให้สั่งห้ามจำเลยประกอบอาชีพรับจ้างดูดส้วม ในที่สุดศาลจังหวัดพะเยาได้พิพากษา เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ.2533 ลงโทษจำคุกจำเลย 1 ปี ไม่รอกการลงโทษให้และ

¹⁷คำพิพากษาศาลจังหวัดน่าน, "คดีหมายเลขแดงที่ 429/2536 เรื่อง นายอินแฝง ปาคำ กระทำผิดตามประมวลกฎหมายที่ดิน," 25 มิถุนายน 2536.

¹⁸คำพิพากษาศาลจังหวัดน่าน, "คดีหมายเลขแดงที่ 435/2536 เรื่อง นายสัมฤทธิ์ มีบุญ จำเลย กระทำผิดตามประมวลกฎหมายที่ดิน," 25 มิถุนายน 2536.

ห้ามจำเลยประกอบอาชีพรับจ้างดูดส้วมเป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่พ้นโทษตามที่โจทก์ขอ¹⁹ หรือคดีซึ่งพนักงานอัยการจังหวัดน่าน โจทก์ฟ้องนายเฉลียว สุทธิวงศ์ กับพวกรวม 2 คน จำเลย คดีหมายเลขแดงที่ 15/2536 ในฐานะมีไม้หวงห้ามแปรรูปไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งเป็นกรณีที่จำเลยได้ลักลอบขนไม้ยางหวงห้ามแปรรูปจำนวน 8 ชิ้น/เหลี่ยม ปริมาตร 0.15 ลูกบาศก์เมตร ด้วยรถจักรยานยนต์ผ่านเส้นทางสาย รพช.บ้านสะไมย์-บ้านนาผา หมู่ที่ 2 ตำบลนาชาว อำเภอเมือง จังหวัดน่าน จำเลยได้ลักลอบกระทำเป็นประจำเชื่อว่าเป็นอาชีพและปริมาณที่กฎหมายกำหนดเป็นความผิด จะต้องไม้มีตั้งแต่ 0.2 ลูกบาศก์เมตร เป็นต้นไป จำเลยอาศัยช่องว่างของกฎหมายทำการหลีกเลี่ยงขนไม้ให้มีปริมาณน้อยกว่า การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดตาม พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 มาตรา 48 แต่ลักษณะของการกระทำถือได้ แล้วว่ามีพฤติการณ์จะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งในที่นี้หมายถึงรัฐ พนักงานอัยการจึงได้มีคำสั่งไม่ฟ้องฐานมีไม้หวงห้ามแปรรูปไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต เพราะมีปริมาณไม้ไม่เกิน 0.2 ลูกบาศก์เมตรไปแล้ว แต่ขอให้ศาลสั่งจำเลยทั้งสองทำทัณฑ์บนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 46 ศาลจังหวัดน่านได้พิพากษาเมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ.2536 ให้ยกฟ้อง ต่อมาพนักงานอัยการจังหวัดน่านได้อุทธรณ์ ในที่สุดศาลอุทธรณ์ภาค 2 ได้พิพากษาเมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ.2536 ว่าอุทธรณ์ของโจทก์ฟังขึ้นพิพากษากลับให้จำเลยทั้งสองทำทัณฑ์บนไว้ว่าจะไม่ก่อเหตุร้ายขึ้นอีกภายในกำหนด 2 ปี มิฉะนั้นให้จำเลยทั้งสองชำระเงินต่อศาลครั้งละคนละ 2,000 บาท ถ้าจำเลยทั้งสองไม่ยอมทำทัณฑ์บน ให้บังคับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 46 วรรคสอง²⁰ หรือ

¹⁹คำพิพากษาศาลจังหวัดพะเยา, "คดีหมายเลขแดงที่ 1236/2533 เรื่อง นายกันยา เสนาคำ จำเลย ฐานเอาสิ่งที่มีน้ำจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพเจือลงในน้ำซึ่งอยู่ในสระที่จัดไว้เพื่อประชาชนบริโภค," 31 ตุลาคม 2533.

²⁰คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ภาค 2, "คดีหมายเลขแดงที่ 968/2536 เรื่อง นายเฉลียว สุทธิวงศ์ ที่ 1 นายเลี่ยนคำ คำป่าตัน ที่ 2 จำเลย วิธีการเพื่อความปลอดภัย," 17 กันยายน 2536.

ในคดีซึ่งพนักงานอัยการจังหวัดสกลนคร (สว่างแดนดิน) โจทก์ฟ้องนายบัณฑิต ถนอมพุทธ จำเลย คดีหมายเลขแดงที่ 764/2535 ในฐานะตั้งและประกอบกิจการโรงงานโดยไม่ได้ รับอนุญาต (ลักลอบสูบน้ำเกลือจากใต้ดิน) เป็นกรณีจำเลยใช้เครื่องสูบน้ำและ เครื่องปั้มน้ำประกอบกันเป็น 1 เครื่อง มีกำลัง 5 แรงม้า สูบน้ำเกลือขึ้นมาจากใต้ดิน ตำบลหนองกวาง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร อันเป็นเขตควบคุมการตั้งโรงงาน ทำเกลือสินเธาว์ เพื่อนำเกลือสินเธาว์และน้ำเกลือที่ได้จำหน่ายให้แก่ผู้มีชื่ออันเป็น ความผิดตามพระราชบัญญัติโรงงาน ขอให้ศาลลงโทษและขอให้ห้ามจำเลยประกอบกิจการ ขายเกลือเป็นระยะเวลา 5 ปี ในที่สุดศาลจังหวัดสกลนครได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ.2535 ให้ลงโทษจำเลยและห้ามจำเลยประกอบกิจการขายเกลือเป็น ระยะเวลา 5 ปี ตามที่โจทก์ร้องขอ²¹ และคดีหมายเลขแดงที่ 453/2536 พนักงานอัยการจังหวัดชลบุรี โจทก์ฟ้องนายอนันต์ จันทร์เสนา จำเลย ฐานยึดถือ ครอบครอง ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการ ทำลายป่า เป็นกรณีจำเลยบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองที่ดินและทำการก่อสร้าง แผ้วถาง ที่ดินโดยการปลุกมะม่วง ตันมันสำปะหลัง ตันกล้วย และปลูกบ้าน 1 หลัง ในป่า เขากระทิง หมู่ที่ 6 ตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ในที่ดินของรัฐ อันเป็น ความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ขอให้ลงโทษและขอให้ห้ามเข้าเขตกำหนด ในที่สุด ศาลจังหวัดชลบุรีได้พิพากษาเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2536 ให้ลงโทษจำเลยและ ห้ามจำเลยเข้าไปในเขตกำหนดเป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา²² อันเป็น การนำเอาวิธีการเพื่อความปลอดภัยดังที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็น

²¹คำพิพากษาศาลจังหวัดสกลนคร (สว่างแดนดิน), "คดีหมายเลขแดงที่ 764/2535 เรื่อง นายบัณฑิต ถนอมพุทธ จำเลย ฐานตั้งและประกอบกิจการโรงงาน โดยไม่ได้รับอนุญาต (สูบน้ำเกลือใต้ดินมาทำเกลือสินเธาว์)," 30 กรกฎาคม 2535.

²²คำพิพากษาศาลจังหวัดชลบุรี, "คดีหมายเลขแดงที่ 453/2536 เรื่อง นายอนันต์ จันทร์เสนา จำเลย ยึดถือครอบครอง ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า หรือ กระทำด้วยประการ ใด ๆ อันเป็นการทำลายป่า," 23 กุมภาพันธ์ 2536.

มาตรการป้องกันมาใช้ควบคู่ไปกับมาตรการลงโทษในเชิงปราบปรามอันจะส่งผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถควบคุมพฤติกรรมของจำเลยในคดีอาญาได้อย่างต่อเนื่องและจะเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของจำเลยได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป อีกทั้งหากเจ้าหน้าที่ของรัฐได้นำเอานโยบายรณรงค์ให้ประชาชนได้เกิดจิตสำนึกและหวงแหนต่อคุณค่าสิ่งแวดล้อมสู่ภาคปฏิบัติอย่างจริงจัง ก็จะเป็นโอกาสที่ดีต่อการสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้กระทำความผิด ในช่วงเวลาที่จำเลยถูกควบคุมพฤติกรรมดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

ด้วยเหตุนี้ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐจะนำมาตรการประเภทนี้มาใช้กับกฎหมายเกี่ยวกับการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติประเภทป่าไม้ โดยบังคับใช้ควบคู่ไปกับมาตรการทางอาญาที่มุ่งเน้นการปราบปราม ตลอดจนการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดแต่เพียงประการเดียว ดังกล่าวแล้ว น่าจะเป็นวิธีการที่สามารถเอื้ออำนวยต่อการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติประเภทป่าไม้ได้ดีขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาวิจัยต่อไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ย่อมชี้ให้เห็นว่า การนำมาตรการการลงโทษทางอาญา ด้วยการจำคุกและปรับอย่างเดียวไม่อาจจะแก้ไขและป้องกันปัญหาป่าไม้ของไทยลงไปได้ ดังนั้น จึงน่าจะได้ศึกษามาตรการเสริมอื่น คือ วิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ควบคู่กับมาตรการลงโทษทางอาญา

วัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอบเขตของการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอบเขตของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพและความเป็นมาของปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพของการนำมาตรการลงโทษทางอาญามาใช้กับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้
3. เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี ความหมาย ขอบเขต ประเภท ความเป็นมา และวัตถุประสงค์ของวิธีการเพื่อความปลอดภัย

4. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการนำวิธีการ เพื่อความปลอดภัยที่เหมาะสม มาใช้เพื่อการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติประเภทป่าไม้

สมมติฐานของการวิจัย

สภาพของป่าไม้ที่ถูกทำลายอันเกิดจากการทำกิจกรรมของมนุษย์นั้น มีสาเหตุหลัก 4 ประการคือ ประการแรก การบุกรุกเพื่อใช้เป็นที่ดินทำกิน ประการที่สอง การสัมปทานป่าไม้ ประการที่สาม การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และประการสุดท้าย การเผาป่า แม้รัฐบาลจะได้มีมติคณะรัฐมนตรีให้เข้มงวดกวดขันต่อผู้กระทำผิด และได้มีมาตรการทางอาญา ซึ่งเป็นมาตรการในเชิงปราบปราม โดยกำหนดโทษไว้ค่อนข้างหนัก ตลอดจนมีสถิติผลการจับกุมดำเนินคดีผู้กระทำผิดค่อนข้างสูงแล้วก็ตาม ก็ยังมีการกระทำผิดกันอยู่อีกเป็นจำนวนมาก บางส่วนไม่เกรงกลัวโทษ กลับกระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำอีกไม่หลายจำที่เป็นเช่นนี้ส่วนหนึ่งอาจมาจากสภาพความยากจน ไร่ที่ทำกินของผู้บุกรุกทำลายป่า ซึ่งเมื่อถูกจับได้และถูกลงโทษ พวกเขาเหล่านั้นก็จะกลับเข้าไปทำความผิดเช่นเดิมอีก โดยไม่มีทางเลือกอื่น... เพราะฉะนั้น การนำเอามาตรการการลงโทษทางอาญา ซึ่งมีเพียงโทษจำคุก โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สินมาใช้กับผู้กระทำความผิด จึงไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะแก้ปัญหาได้ วิธีการเพื่อความปลอดภัยซึ่งเป็นมาตรการทางอาญา อันประกอบด้วย กักกัน ห้ามเข้าเขตกำหนด เรียกประกันตัวคน คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล และห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง จึงน่าจะนำมาใช้เสริมมาตรการทางอาญาตามความเหมาะสมของสภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เพราะวิธีการเพื่อความปลอดภัยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะป้องกันแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด พร้อมทั้งหาแนวทางป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดหวนมากระทำผิดซ้ำอีก ก็จะเป็นการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติประเภทป่าไม้ได้อย่างต่อเนื่องและครบวงจร

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2538 ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ข้อกำหนด ฉบับที่ 18 (พ.ศ.2532) ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2532 ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 มาตรา 58 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ฉบับที่ 5 ฉบับที่ 6 และ 7 จากหนังสือคำบรรยาย จากบทความในวารสารต่าง ๆ จากคำพิพากษาที่เกี่ยวข้อง และจากมติคณะรัฐมนตรีประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับในทางปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบหาข้อสรุป

2. วิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ผู้เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ เช่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการและผู้พิพากษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงสาเหตุที่ทรัพยากรธรรมชาติประเภทป่าไม้ถูกทำลายจนเหลือ ลคน้อยลงมาก จึงควรแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยใช้กลไกการลงโทษทางอาญาควบคู่ไปกับ มาตรการในเชิงป้องกัน อันเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย